

Forslag

til

Lov om ændring i fundats af 18. januar 1760 for Arne Magnussens Legat (Den arnamagnæanske Stiftelse).

Fremsat den 7. oktober 1964 af *undervisningsministeren*.

§ 1. Uanset bestemmelserne i den af kong Frederik V den 18. januar 1760 konfirmerede fundats for Arne Magnussens Legat (Den arnamagnæanske Stiftelse) foretages der en deling af stiftelsen i to afdelinger derved, at de af legatets håndskrifter og arkivalier, der må anses for islandsk kultureje, overgives til Islands universitet for at forvares og forvaltes der i overensstemmelse med fundatsens regler.

Stk. 2. Alle i original eller afskrift foreliggende diplomer vedrørende Island og sådanne andre arkivalier, som kan antages at have haft deres plads i islandske lokal- og privatarkiver, anses for islandsk kultureje.

Stk. 3. Håndskrifter anses for islandsk kultureje, dersom værket vides eller med betydelig sikkerhed må antages at være forfattet af eller oversat af en islænding, og det tillige indholdsmæssigt alene eller i overvejende grad vedrører Island og islandske forhold eller tilhører den islandske senmiddelalderlige fiktionslitteratur. Disse kriterier finder anvendelse, hvad enten håndskriftet er den originale affattelse eller en afskrift. Med et håndskrift forfattet eller oversat af en islænding sidestilles blandede håndskrifter, dersom de overvejende falder ind under ovennævnte kriterium.

§ 2. Samtidig med delingen af Den arnamagnæanske Stiftelse kan fra det kongelige bibliotek til den islandske stiftelse afgives

sådanne håndskrifter, som i det væsentlige kan sidestilles med dem, der i medfør af delingen tilfalder Island. Endvidere afgives fra det kongelige bibliotek til den islandske stiftelse Flatøbogen og Codex regius af Eddadigtene (Den ældre Edda).

§ 3. Det overdrages et udvalg bestående af to repræsentanter for Københavns universitet og to udpegede af Islands universitet at gennemgå de i stiftelsens besiddelse værende håndskrifter og arkivalier og gøre indstilling om, hvilke af disse der overgives til Islands universitet i henhold til bestemmelsen i § 1.

Stk. 2. Det påhviler endvidere samme udvalg at gennemgå de i det kongelige biblioteks besiddelse værende håndskrifter og gøre indstilling om, hvilke af disse der afgives til den islandske arnamagnæanske stiftelse i medfør af bestemmelsen i § 2.

Stk. 3. Indstillingen forelægges statsministeren, der efter forhandling med den danske og islandske undervisningsminister træffer endelig afgørelse i begge spørgsmål.

Stk. 4. Statsministeren træffer ligeledes bestemmelse om, at en passende del af legatets kapital overføres til Islands universitet samtidig med beslutningens iværksættelse.

§ 4. Den danske regering bemyndiges til at afslutte en overenskomst med Island om overgivelsen af de pågældende håndskrifter.

Bemærkninger til lovforslaget.

I folketingsåret 1960-61 forelagde undervisningsministeren for folketinget „Forslag til lov om ændring i fundats af 18. januar 1760 for Arne Magnussens Legat (Den arnamagnæanske Stiftelse)“, ifølge hvilket der skulle foretages en deling af stiftelsen i to afdelinger derved, at de af legatets håndskrifter og arkivalier, der må anses for islandsk kulturreje, overgives til Islands universitet for at forvares og forvaltes der i overensstemmelse med fundatsens regler, hvorhos det foresloges at visse håndskrifter skulle afgives fra Det kgl. Bibliotek, jfr. FT 1960-61: A 1655, forslaget med bemærkninger, og 3104, fremsættelse

Efter på sædvanlig måde at være behandlet i folketinget blev lovforslaget vedtaget ved 3. behandling i tinget den 10. juni 1961, med 110 stemmer mod 39 jfr. FT 1960-61: 4639, tredje behandling; C 713, vedtagelse ved tredje behandling.

Samme dag vedtog folketinget en beslutning, hvorved tinget meddelte samtykke til, at regeringen på Danmarks vegne med Islands regering afsluttede en traktat om overførelse af dele af Den arnamagnæanske Stiftelses håndskrifter til forvaring og forvaltning af Islands universitet, jfr. FT 1960-61: C 715, vedtagelse ved 2. (sidste) behandling. Traktatudkastet er optaget som bilag til nærværende lovforslag.

Herefter rejste 61 medlemmer af tinget krav om, at lovforslaget først blev indstillet til kongelig stadfæstelse, når forslaget efter nyvalg til tinget var vedtaget påny af det efter valget sammentrædende nye folketing. De 61 folketingsmedlemmer påberåbte sig grundlovens § 73, stk. 2, som siger:

„Når et lovforslag vedrørende ekspropriation af ejendom er vedtaget, kan en trediedel af folketingets medlemmer inden for en frist af tre søgnedage fra forslagens endelige vedtagelse kræve, at det

først indstilles til kongelig stadfæstelse, når nyvalg til folketinget har fundet sted, og forslaget på ny er vedtaget af det derefter sammentrædende folketing.“

Regeringen var af den opfattelse, at bestemmelse i det vedtagne forslag ikke havde ekspropriationens karakter. Regeringen ville dog ikke lade ønsket om en udsættelse give anledning til strid og indstillede derfor, at det vedtagne forslag ikke stadfæstedes forinden igen at være behandlet efter stedfundet nyvalg til folketinget og vedtagelse i det nye ting.

Denne indstilling bifaldt Hans Majestæt Kongen.

I henhold til den i folketingssamlingen af 1960-61 stedfundne behandling af spørgsmålet angående overgivelse af islandske håndskrifter fra danske samlinger til Islands universitet forelægges nu det lovforslag om ændring af fundats af 18. januar 1760 for Arne Magnussens Legat (Den arnamagnæanske Stiftelse), som blev vedtaget af folketinget den 10. juni 1961 i fuldstændig uændret skikkelse for det nye folketing.

Så vidt angår begrundelsen for forslaget om overgivelse af islandske håndskrifter og arkivalier fra Danmark til Island og omfanget af de håndskrifter og det øvrige materiale, som vil blive omfattet af den foreslåede overgivelse henvises til bemærkningerne til det i 1961 forelagte lovforslag og dets behandling i tinget, jfr. FT 1960-61: 3104, fremsættelse; A 3250, første behandling; B 1017, betænkning; 4344, anden behandling; B 1109, tillægsbetænkning, og 4639, tredje behandling.

Der forelægges ikke på ny særskilt forslag til folketingsbeslutning om afslutning af den nødvendige traktat, idet selve lovforslagets vedtagelse vil give den hertil fornødne bemyndigelse, jfr. lovforslagets § 4. Udkastet til traktat er som oven for nævnt optaget som bilag.

Bilag.

Udkast til traktat.

Traktat mellem Danmark og Island om overførelse af dele af Den arnamagnæanske Stiftelses håndskrifter til forvaring og forvaltning af Islands Universitet

Hans Majestæt Kongen af Danmark og Republikken Islands Præsident har

besjælede af ønsket om vedrørende de i Danmark beroende håndskrifter af islandsk oprindelse at træffe en ordning, der imødekommer det islandske folks ønske om selv at besidde disse nationale mindesmærker;

besjælede af ønsket om i den nordiske samfølelses ånd at bekræfte og bestyrke det gode forhold mellem de to lande;

og i betragtning af de to folks flerhundredårige samhørighed;

besluttet at afslutte en traktat om overførelse til Island af håndskrifter, der må anses som islandsk kulturreje, og har som deres respektive befuldmægtigede udnævnt:

Hans Majestæt Kongen af Danmark:

Republikken Islands Præsident:

hvilke, efter at have udvekslet deres respektive fuldmagter, som fandtes i god og behørig form, er blevet enige om følgende artikler:

Artikel 1.

Så snart den ved dansk lov af . . . om ændring i fundats af 18. januar 1760 for Arne Magnussens Legat (Den arnamagnæanske Stiftelse) bestemte deling af stiftelsen i to afdelinger er gennemført, overføres de håndskrifter og arkivalier, der skal forvares og forvaltes af Islands Universitet, til Island.

8 Fremsatte lovforslag (undt. finans- og tillægsbev.lovforslag).

Sáttmáli milli Danmerkur og Íslands um flutning á hluta af handritum Stofnunar Árna Magnússonar í vörzlur og umsjón Háskóla Íslands.

Hans hátign konungur Danmerkur og forseti lýðveldisins Íslands, sem

óska af heilum hug að gera þvíflka skipun varðandi handrit þau af íslenzkum uppruna, sem nú eru í Danmörku, að orðið sé við óskum íslenzku þjóðarinnar að hafa sjálf umráð þessara þjóðlegu minja;

og óska af heilum hug að staðfesta og styrkja gott samkomulag þjóðanna í anda norræns samhugar;

og með tilliti til aldalangs stjórnmálasambands landanna;

hafa ákveðið að gera sáttmála um að flytja til Íslands handrit, sem telja verður íslenzka menningareign, og hafa þeir tilnefnt sem fulltrúa sína með fullu umboði:

Forseti lýðveldisins Íslands:

Hans hátign konungur Danmerkur:

Þessir tveir fulltrúar hafa skipzt á umboðs- skjölum sínum, sem reyndust vera góð og guld, og hafa þeir orðið sammála um eftirfarandi atriði:

1. gr.

Jafnskjótt sem farið hefur fram sú skipting á legati Árna Magnússonar (Stofnun Árna Magnússonar), sem mælt er fyrir um í dönskum lögum frá . . . um breytingu á skipulagsskrá legatsins frá 18. janúar 1760, í tvær deildir, skal flytja til Íslands handrit þau og skjalagögn, sem Háskóli Íslands skal varðveita og hafa umsjón með.

Artikel 2.

Den islandske regering påtager sig gennem Islands Universitet at forvare og forvalte de til Island overførte håndskrifter og arkivalier i overensstemmelse med reglerne i fundatsen for Arne Magnussens Legat.

Artikel 3.

Samtidig med håndskrifternes overførelse foretages en deling af Den arnamagnæanske Stiftelses kapital, som for tiden udgør ca. 100.000 kr., og et efter lovens § 3, stk. 4 fastsat beløb tillægges Islands Universitet med pligt for dette til at forvalte og anvende midlerne i overensstemmelse med stiftelsens fundats.

Artikel 4.

De af denne traktat omfattede håndskrifter og arkivalier med tilhørende kapital skal udgøre „Den arnamagnæanske Stiftelse i Island“, hvilken betegnelse vil blive stadfæstet af Islands regering.

Artikel 5.

Til Den arnamagnæanske Stiftelse i Island afgives fra Det kongelige Bibliotek i København de håndskrifter, der omfattes af de i medfør af ovennævnte lovs § 3, stk. 3 trufne afgørelser.

Artikel 6.

De kontraherende parter er enige om, at den trufne ordning skal anerkendes som en fuldstændig og endelig afgørelse af alle ønskemål fra islandsk side angående overgivelse af i Danmark beroende nationale islandske mindesmærker af enhver art. I overensstemmelse hermed skal der ikke i fremtiden fra den islandske stats side kunne rejses eller støttes krav eller ønskemål om udlevering af sådanne mindesmærker fra danske arkiver eller samlinger, offentlige som private.

Artikel 7.

Overførsel til Island af sådanne håndskrifter, der efter den danske stiftelses bestyrelses skøn er af betydning for den udarbejdelse af en ny islandsk ordbog, der for tiden pågår i Danmark, iværksættes ikke, før dette arbejde er tilendebragt, dog senest femogtyve år efter denne traktats ikrafttræden.

2. gr.

Ríkisstjórn Íslands tekur að sér, með atbeina Háskóla Íslands, að varðveita og hafa umsjón með handritum þeim og skjalagögnum, sem til Íslands verða flutt, í samræmi við reglur skipulagsskrár Legats Árna Magnússonar.

3. gr.

Um leið og handritin eru flutt, skal skipta höfuðstól Stofnunar Árna Magnússonar, sem nú nemur um 100.000 dönskum krónum, og skal upphæð, sem tiltekin er í lögnum, 3. gr. 4. lið, lögð til Háskóla Íslands með þeirri skyldu, að hann hafi umsjón með þessu fé og noti það í samræmi við skipulagsskrá stofnunarinnar.

4. gr.

Handrit þau og skjalagögn, sem þessi sáttmáli fjallar um, ásamt með fé því, er þar til heyrir, skal mynda „Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi“, og verður það heiti staðfest af ríkisstjórn Íslands.

5. gr.

Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi skulu afhent þau handrit úr Konungsbókhödu í Kaupmannahöfn, sem ákvæði 3. liðar 3. gr. fyrrnefndra laga taka yfir.

6. gr.

Samningsaðiljar eru sammála um það, að með þeirri skipan, sem hér er gerð, sé viðurkennt, að fullkomlega og endanlega sé útkljáð um allar óskir af íslenzkri hálfu varðandi afhendingu hvers konar íslenzkra þjóðlegra minja sem í Danmörku eru. Samkvæmt því skal af hálfu íslenzka ríkisins eigi unnt í framtíðinni að hefja né styðja kröfur eða óskir um afhendingu slíkra minja úr dönskum skjalasöfnum eða söfnum, opinberum jafnt sem í einkaeign.

7. gr.

Flutningur til Íslands á þeim handritum, sem að mati hinnar dönsku stjórnar stofnunarinnar þarf að nota við samningu nýrrar íslenzkrar orðabókar, sem nú stendur yfir í Danmörku, skal eigi framkvæmdur fyrr en því verki er lokið, þó eigi síðar en tuttugu og fimm árum eftir gildistöku þessa sáttmála.

Artikel 8.

Ved aftale mellem de to landes undervisningsministre fastsættes regler om gensidig adgang for stiftelsens to afdelinger til lån af håndskrifter til brug for den videnskabelige forskning.

Artikel 9.

Eventuelle tvistigheder vedrørende forståelsen af nærværende traktat skal gøres til genstand for drøftelse ad diplomatisk vej. Opnås der ikke herigennem en tilfredsstillende løsning, forelægges spørgsmålet til endelig afgørelse af et nævn, der består af to medlemmer udnævnt af den danske regering, to medlemmer udnævnt af den islandske regering samt af en opmand udnævnt af nævnets 4 medlemmer. Kan enighed om valg af opmand ikke opnås mellem disse, vil parterne anmode præsidenten for Den mellemfolkelige Domstol i Haag om at foretage valget.

Artikel 10.

1. Denne traktat, der er udfærdiget på dansk og islandsk, således at begge tekster skal have samme gyldighed, skal ratificeres, og ratifikationsinstrumenterne udveksles i København snarest muligt.

2. Denne traktat skal træde i kraft fra datoen for udvekslingen af ratifikationsinstrumenterne.

Til bekræftelse herpå har de befuldmægtigede undertegnet nærværende traktat og forsynet den med deres respektive segl i København, den

8. gr.

Með samningi menntamálaráðherra beggja landa skulu settar reglur um gagnkvæma heimild beggja deilda stofnunarinnar til að fá lánuð handrit til afnota við vísindalegar rannsóknir.

9. gr.

Ef rísa kynnu deilur um skilning þessa sáttmála, skal um það fjallað með samningum milli ríkisstjórnanna eða fulltrúa þeirra. Ef eigi fæst viðunandi niðurstaða með því móti, skal málið lagt til fullnaðarúrlausnar fyrir nefnd, sem skipuð sé tveimur mönnum tilnefndum af ríkisstjórn Danmerkur, tveimur mönnum tilnefndum af ríkisstjórn Íslands og einum oddamanni, sem nefndarmennirnir fjórir tilnefna. Nú verða þeir ekki á eitt sáttir um val oddamanns, og skulu þá aðiljar fara þess á leit við forseta alþjóðadómstólsins í Haag að hann velji oddamanninn.

10. gr.

1. Þessi sáttmáli, sem gerður er bæði á dönsku og íslenzku, þannig að báðir textar skulu jafngildir, skal staðfestur og skipzt á staðfestingarskjölunum í Kaupmannahöfn, svo flótt sem verða má.

2. Sáttmálinn öðlast gildi frá þeim degi, er skipzt er á staðfestingarskjölunum.

Þessu til staðfestu hafa fulltrúarnir undirritað sáttmála þennan og sett við hann innsigli sín í Kaupmannahöfn, hinn